

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN**

PHẠM VĂN KHANH

**GIÁO DỤC HƯỚNG NGHIỆP TRONG
DẠY HỌC CÁC MÔN KHOA HỌC TỰ NHIÊN
Ở TRƯỜNG TRUNG HỌC PHỔ THÔNG
KHU VỰC TRUNG NAM BỘ**

Chuyên ngành: LÝ LUẬN VÀ LỊCH SỬ GIÁO DỤC
Mã số: 62.14.01.01

LUẬN ÁN TIẾN SĨ GIÁO DỤC HỌC

Người hướng dẫn khoa học: GS.TSKH. NGUYỄN VĂN HỘ

THÁI NGUYÊN - 2012

LỜI CAM ĐOAN

Tôi cam đoan đây là công trình nghiên cứu riêng của tôi. Các số liệu và kết quả nêu trong Luận án này là trung thực.

Nếu nội dung Luận án có sự sai sót, sao chép thành quả của người khác, tôi sẽ hoàn toàn chịu trách nhiệm.

Tác giả Luận án

Phạm Văn Khanh

LỜI CẢM ƠN

Luận án này được thực hiện và hoàn thành với sự giúp đỡ của các tập thể, cá nhân, quý thầy cô, bạn bè đồng nghiệp và các em học sinh, tác giả luận án xin bày tỏ lời cảm ơn trân trọng tới:

Với tấm lòng tri ơn sâu sắc, xin chân thành cảm ơn GS.TSKH Nguyễn Văn Hộ và PGS.TS Nguyễn Thị Tính đã tận tình giúp đỡ, hướng dẫn và động viên tôi trong suốt quá trình làm luận án.

Xin chân thành cảm ơn quý Thầy, Cô Trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên, Cán bộ chuyên viên Sở Giáo dục và Đào tạo các tỉnh khu vực Trung Nam bộ, các bạn đồng nghiệp, quý Thầy Cô và các em học sinh các trường Trung học phổ thông đã giúp đỡ tạo điều kiện tốt cho tôi hoàn thành Luận án này.

Trân trọng!

Tác giả Luận án

Phạm Văn Khanh

MỤC LỤC

Lời cam đoan.....	i
Lời cảm ơn	ii
Mục lục.....	iii
Danh mục các kí hiệu, các chữ viết tắt.....	vii
Danh mục các bảng	viii
Danh mục các biểu đồ	x
Danh mục các sơ đồ	x
MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài.....	1
2. Mục đích nghiên cứu.....	3
3. Khách thể và đối tượng nghiên cứu	3
3.1. Khách thể nghiên cứu.....	3
3.2. Đối tượng nghiên cứu	3
4. Giả thuyết khoa học	3
5. Nhiệm vụ nghiên cứu	4
6. Giới hạn nghiên cứu	4
6.1. Về phạm vi	4
6.2. Về địa bàn	4
6.3. Về thời gian.....	5
7. Các luận điểm bảo vệ	5
8. Quan điểm tiếp cận và phương pháp nghiên cứu.....	5
8.1. Quan điểm tiếp cận.....	5
8.2. Phương pháp nghiên cứu.....	6
9. Những đóng góp của luận án	7
9.1. Về lý luận	7
9.2. Về thực tiễn.....	7
10. Kết cấu luận án.....	8

Chương 1. CƠ SỞ LÝ LUẬN CỦA VẤN ĐỀ GIÁO DỤC HƯỚNG NGHIỆP	
TRONG TRƯỜNG PHỔ THÔNG	9
1.1. Tổng quan về vấn đề nghiên cứu	9
1.1.1. Sơ lược lịch sử phát triển các tư tưởng hướng nghiệp.....	9
1.1.2. GDHN của một số nước trên thế giới	11
1.1.3. GDHN trong các trường phổ thông Việt Nam.....	13
1.1.4. Một số công trình nghiên cứu ở Việt Nam về GDHN trong dạy học các môn học ở trường phổ thông.....	15
1.2. Một số khái niệm cơ bản của đề tài.....	16
1.2.1. Về khái niệm hướng nghiệp	16
1.2.2. Giáo dục hướng nghiệp.....	18
1.2.3. GDHN qua môn học	19
1.2.4. Quy trình GDHN trong dạy học các môn học	19
1.2.5. Phân luồng HS sau trung học	20
1.2.6. Các khái niệm liên quan với GDHN	20
1.3. GDHN trong trường THPT	22
1.3.1. Mục đích, yêu cầu, chức năng, nhiệm vụ GDHN.....	22
1.3.2. Nội dung GDHN ở trường THPT	27
1.3.3. Con đường, nguyên tắc và biện pháp GDHN ở trường THPT	31
1.4. GDHN trong dạy học các môn học ở trường THPT.....	33
1.4.1. Sự cần thiết phải GDHN trong dạy học các môn học ở trường THPT	33
1.4.2. Khả năng GDHN trong dạy học các môn học ở trường THPT.....	34
1.4.3. Cách thức lồng ghép, tích hợp GDHN trong dạy học các môn học ở trường THPT	35
1.4.4. GDHN cho HS trong dạy học các môn KHTN ở trường THPT	36
<i>Tiểu kết chương 1</i>	41

Chương 2. CƠ SỞ THỰC TIỄN CỦA GIÁO DỤC HƯỚNG NGHIỆP TRONG DẠY HỌC CÁC MÔN KHOA HỌC TỰ NHIÊN Ở TRƯỜNG TRUNG HỌC PHỔ THÔNG KHU VỰC TRUNG NAM BỘ	43
2.1. Tổ chức nghiên cứu thực tiễn.....	43
2.1.1. Mục đích và nội dung nghiên cứu.....	43
2.1.2. Địa bàn nghiên cứu	44
2.1.3. Phương pháp nghiên cứu thực tiễn	47
2.2. Thực trạng nhận thức về GDHN cho HS THPT khu vực Trung Nam Bộ	49
2.2.1. Nhận thức của GV và CB quản lý giáo dục về GDHN	49
2.2.2. Nhận thức của HS và phụ huynh	52
2.3. Thực trạng GDHN trong dạy học các môn khoa học ở trường THPT khu vực Trung Nam Bộ	54
2.3.1. Thực trạng GDHN qua các môn khoa học trong trường THPT	54
2.3.2. Thực trạng GDHN trong dạy học các môn KHTN.....	54
2.3.3. Thực trạng về sử dụng các hình thức, phương pháp GDHN trong dạy học các môn KHTN.....	56
2.3.4. Thực trạng về kết quả GDHN trong dạy học các môn khoa học	58
2.3.5. Thực trạng về kết quả phân luồng HS sau THPT	64
2.4. Thực trạng về sử dụng các biện pháp GDHN trong dạy học các môn khoa học ở trường THPT khu vực Trung Nam Bộ.....	67
2.4.1. Thực trạng sử dụng các biện pháp GDHN.....	67
2.4.2. Những khó khăn và nguyên nhân của thực trạng	69
<i>Tiểu kết chương 2</i>	<i>71</i>

Chương 3. CÁC BIỆN PHÁP GIÁO DỤC HƯỚNG NGHIỆP TRONG DẠY HỌC CÁC MÔN KHOA HỌC TỰ NHIÊN Ở TRƯỜNG TRUNG HỌC PHỔ THÔNG KHU VỰC TRUNG NAM BỘ.....	72
3.1. Cơ sở và nguyên tắc đề xuất biện pháp GDHN	72
3.1.1. Cơ sở lý luận và thực tiễn đề xuất biện pháp.....	72
3.1.2. Nguyên tắc đề xuất biện pháp	73
3.2. Các biện pháp GDHN trong dạy học các môn KHTN ở trường THPT khu vực Trung Nam Bộ	74
3.3. Giai đoạn 1: Biên soạn tài liệu và xây dựng quy trình GDHN trong dạy học các môn KHTN ở trường THPT	77
3.3.1. Mục đích yêu cầu biên soạn tài liệu và xây dựng Quy trình	77
3.3.2. Nguyên tắc, tiêu chuẩn, cấu trúc nội dung GDHN trong Quy trình	78
3.3.3. Các bước thực hiện Quy trình	81
3.3.4. Xây dựng chuẩn đánh giá, thang đánh giá Quy trình	85
3.4. Giai đoạn 2: Thực nghiệm sư phạm.....	90
3.4.1. Mục đích thực nghiệm	90
3.4.2. Cách thức tiến hành thực nghiệm sư phạm.....	90
3.4.3. Cách thức đánh giá tính khả thi của Quy trình	90
3.4.4. Thực nghiệm vòng 1	91
3.4.5. Thực nghiệm vòng 2	97
3.4.6. Phân tích kết quả thực nghiệm sư phạm và tính khả thi của Quy trình	102
<i>Tiểu kết chương 3</i>	105
KẾT LUẬN VÀ KHUYẾN NGHỊ.....	106
1. Kết luận	106
2. Khuyến nghị	109
DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH ĐÃ CÔNG BỐ.....	111
TÀI LIỆU THAM KHẢO	113
PHỤ LỤC	

DANH MỤC CÁC KÍ HIỆU, CÁC CHỮ VIẾT TẮT

TT	Viết tắt là	Diễn giải
01	CB, GV, HS	Cán bộ, giáo viên, học sinh
02	GDTX, GDTX-HN	Giáo dục thường xuyên - Hướng nghiệp
03	GD&ĐT	Giáo dục và Đào tạo
04	GDHN	Giáo dục hướng nghiệp
05	GDNN	Giáo dục nghề nghiệp
06	KHTN	Khoa học tự nhiên
07	KHXH&NV	Khoa học xã hội và nhân văn
08	KTTH-HN	Kỹ thuật tổng hợp - hướng nghiệp
09	TCCN, CĐ, ĐH	Trung cấp chuyên nghiệp, Cao đẳng, Đại học
10	THPT, THCS	Trung học phổ thông, Trung học cơ sở
11	Quy trình	Quy trình giáo dục hướng nghiệp

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 2.1: Danh sách và đặc điểm của 12 trường được khảo sát	49
Bảng 2.2: Thực trạng về sử dụng phương pháp GDHN trong dạy học các môn KHTN	56
Bảng 2.3: Thực trạng về sử dụng hình thức GDHN trong dạy học các môn KHTN	57
Bảng 2.4: Tỷ lệ % chọn phân ban của HS THPT theo địa bàn năm học 2009-2010	58
Bảng 2.5: Tỷ lệ % chọn phân ban của HS THPT theo tỉnh thuộc khu vực Trung Nam bộ năm học 2009-2010.....	59
Bảng 2.6: Mức độ ảnh hưởng của đặc điểm ngành nghề đào tạo đối với việc chọn ngành, nghề của HS	61
Bảng 2.7: Những hướng dự định của HS lớp 12 sau khi tốt nghiệp THPT theo năng lực học tập	62
Bảng 2.8: Tỷ lệ% phân luồng HS sau THPT khu vực Trung Nam bộ qua 3 năm học	65
Bảng 3.1: Bảng mô tả chi tiết cấu trúc nội dung GDHN được lồng ghép.....	80
Bảng 3.2: Thang đánh giá và tiêu chí đánh giá, xếp loại bài soạn.....	86
Bảng 3.3: Thang đánh giá và tiêu chí đánh giá xếp loại bài giảng	87
Bảng 3.4: Thang đánh giá và tiêu chí đánh giá Quy trình	88
Bảng 3.5: Thang đánh giá và tiêu chí tự đánh giá của HS sau khi dự tiết học có lồng ghép nội dung GDHN theo Quy trình.....	89
Bảng 3.6: Số lượng GV, HS của 6 trường tham gia thực nghiệm	91
Bảng 3.7: Kết quả tự đánh giá của HS qua 6 tiết Vật lý thực nghiệm	95
Bảng 3.8: Kết quả tự đánh giá của HS qua 6 tiết Sinh học thực nghiệm	96
Bảng 3.9: Số lượng GV, HS của 3 trường tham gia thực nghiệm	98
Bảng 3.10: Kết quả tự đánh giá của HS qua 6 tiết Vật lý	100

Bảng 3.11: Kết quả tự đánh giá của HS qua 6 tiết Sinh học (vòng 2).....	101
Bảng 3.12: So sánh kết quả thực nghiệm sư phạm soạn, giảng môn Vật lý.....	103
Bảng 3.13: So sánh kết quả thực nghiệm sư phạm soạn, giảng môn Sinh học	103
Bảng 3.14: So sánh kết quả tự đánh giá của HS qua thực nghiệm sư phạm môn Vật lý.....	104
Bảng 3.15: So sánh kết quả tự đánh giá của HS qua thực nghiệm sư phạm môn Sinh học	104